PRIESKUM ÚROVNE PREVENTÍVNYCH OPATRENÍ PROTI VZNIKU NOZOKOMIÁLNÝCH NÁKAZ V ZARIADENIACH SEKUNDÁRNEJ ZDRAVOTNEJ STAROSTLIVOSTI

Examination of the level of preventive provisions against the origination of nosocomial infections in facilities of the secondary health care

10: 1–246, 2008
ISSN 1212-4117

Ivica Gulášová¹, Ildikó Benczeová²

¹Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, n.o., Bratislava

²Fakultná nemocnica s poliklinikou Nové Zámky, oddelenie centrálnej sterilizácie

Summary

Nosocomial infections are a severe sanitary-epidemiological, medical, nursing, ethic, economic and legal problem. The contribution shows results of a survey aimed at determining the level of adhering to sanitary-epidemiological provisions in the sense of the prevention of nosocomial infections in secondary care facilities with a particular interest in the evaluation of the level of knowledge and information of nurses in the field of adhering to aseptic principles and level of adhering to sanitary-epidemiological principles at the department, evaluation of the level of utilization of the nurse theoretical knowledge in the nosocomial infection prevention in practice, identification of opinions of nurses in association with material-technical equipment of the department with sterile material and comparison of results obtained from Faculty Hospital with Policlinic in Nové Zámky and Faculty Hospital in Bratislava – Ružinov. Authors used a questionnaire method – the questionnaire comprised 18 items. The respondent sample included 100 nurses (from secondary care facilities): 50 nurses from Nové Zámky and 50 nurses from Bratislava. The authors conclusively evaluated working hypotheses and presented several recommendations for clinical practice.

Key words: nosocomial infection – asepsis – antisepsis – prevention – infection transfer – sanitary-epidemiological provisions

Súhrn

Nozokomiálne nákazy predstavujú vážny hygienicko-epidemiologický, medicínsky, ošetrovateľský, etický, ekonomický a právny problém. Príspevok približuje výsledky prieskumu zameraného na zistenie úrovne dodržiavania hygienicko-epidemiologických opatrení v zmysle prevencie nozokomiálnych nákaz v zariadeniach sekundárnej starostlivosti s konkrétnym zameraním na: zhodnotenie úrovne vedomostí a informovanosti sestier v oblasti dodržiavania zásad asepsy a úroveň dodržiavania hygienicko-epidemiologických zásad na oddelení, zhodnotenie úrovne využívania teoretických vedomostí sestier v prevencii nozokomiálnych nákaz v praxi, zistenie názorov sestier vo vzťahu k materiálno-technickému zabezpečeniu oddelenia sterilným materiálom a porovnanie získaných výsledkov z Fakultnej nemocnice s poliklinikou v Nových Zámkoch s Fakultnou nemocnicou v Bratislave-Ružinov. Autorky ako prieskumnú metódu použili dotazníkovú metódu – dotazník pozostávajúci z 18 položiek. Respondentskú vzorku tvorilo 100 sestier (zo zariadení sekundárnej zdravotnej starostlivosti), z toho 50 sestier z Nových Zámkoch a 50 sestier z Bratislavy. V závere príspevku autorky vyhodnocujú pracovné hypotézy a uvádzajú viaceré odporúčania pre klinickú prax.

Kľúčové slová: nozokomiálne nákazy – asepsa – antisepsa – prevencia – prenos nákazy – hygienicko-epidemiologické opatrenia

ÚVOD

Nozokomiálne, t.j. nemocničné nákazy (ďalej NN) zhoršujú prognózu základného ochorenia, predlžujú dobu hospitalizácie, spôsobujú vyššiu morbiditu a mortalitu, vyžadujú ďalšie diagnostické a terapeutické intervencie a celkovo zhoršujú kvalitu zdravotnej starostlivosti. V procese šírenia NN hrá dôležitú úlohu zdravotnícky personál ako účastník prenosu nákazy. Je to tiež ukazovateľ hygienickej úrovne daného zdravotníckeho zariadenia. Vzhľadom na špecifické podmienky zdravotníckych zariadení je pre ne charakteristický prenos infekcie nástrojmi, pomôckami, prístrojmi. Ruky zdravotníckych pracovníkov sú hlavným médiom, s ktorým prichádza pacient do styku. Preto aj každý dotyk sestry venovaný pacientom v súvislosti s akoukoľvek jej činnosťou môže spôsobiť NN. Neznalosť či ignorácia metód prevencie NN môže viesť k závažnému ohrozeniu zdravia a života pacienta, predĺženiu doby hospitalizácie a výraznému zvýšeniu nákladov na liečbu. Výskyt NN ovplyvňuje úroveň dezinfekcie a sterilizácie, dodržiavanie zásad asepsy. Tieto dôvody nás viedli k realizácii prieskumu prevencie NN v sekundárnej zdravotnej starostlivosti.

Ciele prieskumu

Hlavným cieľom našej práce bolo zistiť úroveň dodržiavania hygienicko-epidemiologických opatrení v zmysle prevencie nozokomiálnych nákaz v zariadeniach sekundárnej starostlivosti v FNsP Nové Zámky a v FNsP Bratislava-Ružinov.

Čiastkové ciele:

Posúdiť charakteristiku prieskumnej vzorky:

- Zhodnotiť úroveň vedomostí a informovanosti sestier v oblasti dodržiavania zásad asepsy a úroveň dodržiavania hygienicko-epidemiologických zásad na oddelení.
- Zhodnotiť úroveň využívania teoretických vedomostí sestier v prevencii nozokomiálnych nákaz v praxi.
- Zistiť úroveň podmienok vytvorených na oddeleniach vzhľadom na možnosti dodržiavania zásad asepsy v práci sestry.
- Porovnať získané výsledky FNsP v Nových Zámkoch s FNsP v Bratislave-Ružinov.

Metódy prieskumu

Prieskumnú časť sme realizovali pomocou dotazníka pre sestry, cieľom ktorého bolo zistiť úroveň vedomostí sestier o prevencii nozokomiálnych nákaz v sekundárnej zdravotnej starostlivosti.

Charakteristika respondentskej vzorky

- 50 sestier v sekundárnej zdravotnej starostlivosti vo FNsP v Nových Zámkoch
- 50 sestier v sekundárnej zdravotnej starostlivosti vo FNsP v Bratislave-Ružinov.

Súbor respondentov-sestier sme získali náhodným výberom, podmienkou bolo, aby respondent vykonával prácu sestry pri lôžku pacienta. Dolná hranica veku respondentov bola 20 rokov a horná hranica veku bol dôchodkový vek.

Výsledky prieskumu

1. Uveďte Váš vek: a) 20–24, b) 25–34, c) 35–45, d) 46–55, e) 56 a viac.

Tab. č. 1 Vek respondentov

Položka 1		A	B	C	D	E	n
FNsP Nové Zámky	Odpoveď	4	24	11	7	4	50
	%	8	48	22	14	8	
FNsP Bratislava-Ružinov	Odpoveď	7	20	13	10	0	50
	%	14	40	26	20	0	
N		11	44	24	17	4	100

Z celkovej charakteristiky súboru 100 respondentov vyplýva, že prieskumu sa zúčastnilo najviac respondentov vo vekovej kategórii od 25–34 rokov. Vo FNsP Nové Zámky 48 % (24) a vo FNsP Bratislava-Ružinov 40 % (20) respondentov.

2. Uveďte úroveň dosiahnutého vzdelania:

a) SZŠ, b) SZŠ + PŠŠ, c) VOV, d) prebiehajúce VŠ, e) ukončené VŠ.

Tab. č. 2 Úroveň dosiahnutého vzdelania

Položka 2		A	B	C	D	E	n
FNsP Nové Zámky	Odpoveď	20	13	9	6	2	50
	%	40	26	18	12	2	
FNsP Bratislava-Ružinov	Odpoveď	11	11	17	8	3	50
	%	22	22	34	16	6	
N		31	24	26	14	5	100

Výsledky uvedenej položky nám ukázali, že z respondentiek vo FNsP Nové Zámky väčší počet 40 % (20) absolvovali SZŠ, 26 % (13) absolvovali aj pomaturitné špecializačné štúdium PŠŠ, 18 % (9) vyššie odborné vzdelanie VOV a u 12 % (6) prebieha štúdium na VŠ. Z celkového počtu respondentiek len 4 % (2) absolvovali VŠ vzdelanie 1. stupňa. V porovnaní respondentov vo FNsP Bratislava-Ružinov väčšina sestier zúčastnených v prieskume mala vyššiu úroveň dosiahnutého vzdelania. Respon-

dentky s vyšším vzdelaním VOV, u 16 % (8) respondentiek prebieha VŠ vzdelanie a 6 % (3) majú ukončené VŠ vzdelanie. Z výsledkov vyplýva, že respondentky zúčastňujúce sa prieskumu vo FNsP Bratislava-Ružinov mali vyššie vzdelanie ako respondentky vo FNsP Nové Zámky.

3. Ako dlho pracujete na Vašom oddelení?

a) do 2 rokov, b) do 3–5 rokov, c) 6–9 rokov, d) 10–16 rokov, e) 17 a viac.

Tab. č. 3 Dĺžka zamestnania na oddelení

Položka 3		A	B	C	D	E	n
FNsP Nové Zámky	Odpoveď	8	2	5	22	13	50
	%	16	4	10	44	26	
FNsP Bratislava-Ružinov	Odpoveď	12	4	8	16	10	50
	%	24	8	16	32	20	
N		20	6	13	38	23	100

Z uvedených výsledkov sme zistili, že prevažná väčšina sestier vo FNsP Nové Zámky 44 % (22) aj vo FNsP Bratislava-Ružinov 32 % (16) pracuje pri lôžku pacienta 10–16 rokov. Malá časť sestier opäť zhodne vo FNsP Nové Zámky 4 % (2) aj vo FNsP Bratislava-Ružinov 8 % (4) uvádzajú, že pri lôžku pacienta pracujú 3–5 rokov.

4. Podľa Vás asepsa je:

a) súbor opatrení, ktoré ničia choroboplodné zárodky, b) súbor opatrení a pracovných postupov, ktorými sa zabráňuje prenos baktérií i mikroorganizmov na miesta, kde ešte neboli, c) dezinfekcia, d) sterilizácia.

Tab. č. 4 Pojem asepsa

Položka 4		A	B	C	D	n
FNsP Nové Zámky	Odpoveď	18	13	7	12	50
	%	36	26	14	24	
FNsP Bratislava-Ružinov	Odpoveď	14	22	4	10	50
	%	28	44	8	20	
N		32	35	11	22	100

Výsledky uvedenej položky nás zaskočili. Správnu odpoveď na položku „čo je asepsa“ uviedlo v FNsP Nové Zámky z celkového počtu respondentiek iba 26 % (13) a v FNsP Bratislava-Ružinov 44 % (22) respondentiek. Prekvapili nás aj odpovede, ktoré boli nesprávne. Hlavne zakrúžkovanie a označenie odpovede c) a d), ktorými respondentky preukázali nedostatok vedomostí o dezinfekcii a sterilizácii.

5. Nozokomiálna nákaza je:

a) infekcia, s ktorou pacient prišiel do zdravotníckeho zariadenia, b) infekcia, ktorú pacient získal počas pobytu v zdravotníckom zariadení, c) infekcia získaná po prepustení zo zdravotníckeho zariadenia, d) neviem posúdiť.

Tab. č. 5 Pojem nozokomiálna nákaza

Položka 14		A	B	C	D	n
FNsP Nové Zámky	Odpoveď	10	26	14	0	50
	%	20	52	28	0	
FNsP Bratislava-Ružinov	Odpoveď	0	50	0	0	50
	%	0	100	0	0	
N		10	76	14	0	100

Správnu odpoveď charakterizujúcu pojem nozokomiálna nákaza jednoznačne označili respondentky v FNsP Bratislava-Ružinov na 100 % (50). V FNsP Nové Zámky správnu odpoveď vedelo 52 % (26) respondentiek. 28 % (14) respondentiek označilo odpoveď c), ktoré si mysleli, že nozokomiálna nákaza je infekcia získaná po prepustení zo zdravotníckeho zariadenia. 20 % (10) respondentiek si myslelo, že je to infekcia, s ktorou pacient prišiel do zdravotníckeho

zariadenia. Z uvedených výsledkov odpovedí sme zistili, že respondentky vo FNsP Nové Zámky nepoznajú dostatočne pojem nozokomiálna nákaza.

6. Ruky si umývate:

a) po preväze rany, b) po skončení všetkých odborných výkonoch, c) po každom kontakte s pacientom, d) po skončení pracovnej smeny.

Tab. č. 6 Umývanie rúk

Položka 16		A	B	C	D	n
FNsP Nové Zámky	Odpoveď	3	13	29	5	50
	%	6	26	58	10	
FNsP Bratislava-Ružinov	Odpoveď	6	13	31	0	50
	%	12	26	62	0	
N		9	26	60	5	100

Naše zistenie, že viac ako polovica respondentiek 58 % (29) v FNsP Nové Zámky a 62 % (31) v FNsP Bratislava-Ružinov si umývala (resp. umýva) ruky po každom kontakte s pacientom. 26 % (13) respondentiek v FNsP Nové Zámky aj v FNsP Bratislava-Ružinov si umývalo (resp. umýva) ruky až po skončení všetkých odborných výkonov.

7. Na umývanie rúk najčastejšie používate:

a) tekuté mydlo, b) tuhé mydlo, c) dezinfekčné mydlo – vždy, d) dezinfekčné mydlo – podľa potreby, e) ruky si umývam pod prúdom tečúcej vody, bez mydla.

Tab. č. 7 Používané výrobky na umývanie rúk

Položka 17		A	B	C	D	E	n
FNsP Nové Zámky	Odpoveď	20	10	12	8	0	50
	%	40	20	24	16	0	
FNsP Bratislava-Ružinov	Odpoveď	14	0	20	11	5	50
	%	28	0	40	22	10	
N		34	10	32	19	5	100

Odpovede respondentiek medzi vybranými zdravotníckymi zariadeniami boli rozdielne. Väčšina respondentiek v FNsP Nové Zámky 40 % (20) na umývanie rúk najčastejšie používa tekuté mydlo a v FNsP Bratislava-Ružinov 40 % (20) na umývanie rúk používajú vždy dezinfekčné mydlo. Tieto rozdiely vyplývajú z organizačných dôvodov každého zdravotníckeho zariadenia individuálne.

8. Po umytí si ruky:

a) utierate do textilného uteráka, b) utierate do jednorázového papierového uteráka, c) používame sušičku, d) utriem si ruky, do čoho sa „dajú utrieť“.

Tab. č. 8 Utieranie rúk

Položka 18		A	B	C	D	n
FNsP Nové Zámky	Odpoveď	10	32	0	8	50
	%	20	64	0	16	
FNsP Bratislava-Ružinov	Odpoveď	10	30	0	10	50
	%	20	60	0	20	
N		20	62	0	18	100

Analýzou odpovedí sme zistili, že viac ako polovica respondentiek medzi vybranými zdravotníckymi zariadeniami si po umytí ruky utiera do jednorázového papierového uteráka. V oboch zdravotníckych zariadeniach respondentky 20 % (10) označili odpoveď a), čo nám prezradilo, že si po umytí utierajú ruky do textilného uteráka. Zarazilo nás označenie odpovede d) v FNsP Nové Zámky 16 % (8) a v FNsP Bratislava-Ružinov 20 % (10), ktoré nám prezra-

dilo, že sú respondentky, ktoré si po umytí ruky utierajú „do čoho sa dajú utrieť“.

9. Počas pracovnej smeny máte na ruke?

a) šperky – prstene, b) prstene, náramky, c) šperky si skladám pred pracovnou smenou (nemám ich počas práce), d) šperky si skladám iba pred závažným výkonom vyžadujúcim 100% sterilné prostredie.

Tab. č. 9 Predmety počas pracovnej smeny na ruke

Položka 19		A	B	C	D	n
FNsP Nové Zámky	Odpoveď	16	3	24	7	50
	%	32	6	48	14	
FNsP Bratislava-Ružinov	Odpoveď	16	5	18	11	50
	%	32	10	36	22	
N		32	8	42	18	100

Z uvedených odpovedí vyplýva, že 48 % (24) respondentiek v FNsP Nové Zámky a 36 % (18) respondentiek v FNsP Bratislava-Ružinov počas pracovnej smeny nemá na rukách šperky.

Je zarážajúce, že 36 % (16) respondentiek v obidvoch zdravotníckych zariadeniach nekladie dôraz na hygienu rúk tým, že nosia prstene a šperky počas pracovnej zmeny, a tým porušujú zásady prevencie nozokomiálnych nákaz a ohrozujú zdravie pacientov. Mikroorganizmy sa môžu zdržiavať okolo prsteňov. Odloženie uľahčuje dôkladné čistenie rúk. Respondentky, ktoré označili odpovede a) a b), sa mohli vyjadriť v otázke 20, aký postup dodržiavajú pri umývaní rúk. Z vyjadrení respondentiek sme zistili, že nedostatočne ovládajú správny postup pri umývaní rúk.

10. V prípade, že ste na položku 19 odpovedali odpoveďami a), b), napíšte, aký postup odŕžiavate pri umývaní rúk:

Respondentky mali na túto položku odpovedať formou voľnej odpovede. Na položku 19 odpovedalo možnosťou a) a b) v FNsP Nové Zámky 19 (38 %) a v FNsP Bratislava-Ružinov 21 (42 %) respondentiek. K položke 20 sa vyjadrilo v FNsP Nové Zámky 10 z 19 (52,6 %) a v FNsP Bratislava-Ružinov 11 z 21 (52,4 %) respondentiek. FNsP Nové Zámky: správna odpoveď: 1, nesprávna odpoveď: 9. FNsP Bratislava-Ružinov: správna odpoveď: 2, nesprávna odpoveď: 9.

Tab. č. 10 Odpoveď respondentiek na položku 20

Položka 10		Správna odpoveď	Nesprávna odpoveď	n
FNsP Nové Zámky	Odpoveď	1	9	10
	%	10	90	
FNsP Bratislava-Ružinov	Odpoveď	2	9	11
	%	18,2	81,8	
N		3	18	21

Z odpovedí vyplýva, že v FNsP Nové Zámky z 10 respondentiek správny postup pri umývaní rúk ovláda len 1 (10 %) a v FNsP Bratislava-Ružinov z 11 respondentiek správne odpovedali 2 (18,2 %). V položke 20 uvádzajú, že pred umývaním rúk si prstene odkladajú a správny postup pri umývaní ovládajú.

11. Použitý ochranný pracovný odev uskladňujete:

a) v špecifických priestoroch, na špecifických miestach počas viacerých dní, b) nemáme na to špeciálne miesta, c) na špeciálnych miestach, denne sa posiela do pracovne, d) ochranný pracovný odev si sama periem, e) používam jednorazový ochranný pracovný odev.

Tab. č. 11 Uskladňovanie použitých ochranných pracovných odevov

Položka 22		A	B	C	D	E	n
FNsP Nové Zámky	Odpoveď	13	2	13	19	3	50
	%	26	4	26	38	6	
FNsP Bratislava-Ružinov	Odpoveď	2	6	12	25	5	50
	%	4	16	24	50	10	
N		15	8	25	44	8	100

Výsledky odpovedí na túto položku boli v FNsP Nové Zámky rôzne. Z odpovedí sme usúdili, že viac ako polovica respondentov použitý ochranný odev uskladňuje v špeciálnych priestoroch a z toho 26 % (13) respondentiek označilo odpoveď a), že použitý pracovný odev uskladňujú počas viacerých dní a 26 % (13) respondentiek označilo položku c), že použitý pracovný odev sa posieľa denne do pracovne. Z celkového počtu respondentov 38 % (19) ochranný pracovný odev si sama perie. Vo FNsP Bratislava-Ružinov polovica responden-

tiek 50 % (25) označilo položku d), že ochranný odev si perie sama.

12. Použité jednorazové pomôcky uskladňujete:

a) v špecifických nádobách, denne je zabezpečený ich odvoz, b) v špecifických nádobách a podľa potreby je zabezpečený ich odvoz, c) v špecifických nádobách, odvoz zabezpečuje pomocný personál do kontajnerov na to určených.

Tab. č. 12 Uskladnenie použitých jednorazových pomôcok

Položka 24		A	B	C	n
FNsP Nové Zámky	Odpoveď	12	23	15	50
	%	24	46	30	
FNsP Bratislava-Ružinov	Odpoveď	20	8	22	50
	%	40	16	44	
N		32	31	37	100

Zistenie nám ukazuje, že v FNsP Bratislava-Ružinov 40 % (20) respondentiek najčastejšie uviedlo odpoveď a), ktorou nám prezradili, že použité jednorazové pomôcky dávajú do špecifických nádob, ale ich neuskladňujú, lebo denne je zabezpečený ich odvoz, a 44 % (22) respondentiek, že ich odvoz zabezpečuje pomocný personál do kontajnerov na to určených. V FNsP Nové Zámky 46 % (23) respondentiek označilo odpoveď b), to znamená, že použitý

jednorazový materiál uskladňujú v špecifických nádobách a podľa potreby je zabezpečený odvoz. 30 % (15) respondentiek označilo, že odvoz použitej jednorazovej pomôcky zabezpečuje pomocný personál do kontajnerov na to určených.

13. V prípade, že ste prechladnutá:

a) používate jednorázovú masku, b) nechodíte do práce, c) nepoužívate masku.

Tab. č. 13 Používání jednorázové masky

Položka 24		A	B	C	n
FNsP Nové Zámky	Odpověď	28	8	14	50
	%	56	16	28	
FNsP Bratislava-Ružinov	Odpověď	29	5	16	50
	%	58	10	32	
N		57	13	30	100

Z uvedených odpovědí jsme zjistili, že více jako polovina respondentek z obou zdravotnických zařízení v případě prechladnutí nepřerušila práci, neliečila sa, ale chodila do práce a při práci používají sterilní masku. Překvapili nás odpovědi respondentek v FNsP Nové Zámky 28 % (14) a v FNsP Bratislava-Ružinov 32 % (16), které označily odpověď c), čo znamená, že v případě prechladnutí chodila do práce a počas práce nepoužívajú ochrannú masku.

14. Návštěvy na Vašem oddělení musia:

a) respektovat hygienicko-epidemiologické opatření (používání návleků), b) respektovat hygienicko-epidemiologické opatření (zákaz návštěv v případě karantény), c) nie sú upozornené na dodržiavanie hygienicko-epidemiologických opatření, d) návštěvy nie sú povolené na oddělení ošetrovacej jednotky len v hale, respektive v priestoroch na to určených.

Tab. č. 14 Návštěvy na oddělení

Položka 25		A	B	C	D	n
FNsP Nové Zámky	Odpověď	23	19	0	8	50
	%	46	38	0	16	
FNsP Bratislava-Ružinov	Odpověď	16	20	4	10	50
	%	32	40	8	20	
N		39	39	4	18	100

Výsledky odpovědí nám ukázali, že návštěvy na jednotlivých odděleních musia respektovat hygienicko-epidemiologické opatření ohľadne používania návleků v FNsP Nové Zámky 46 % (23) a v FNsP Bratislava-Ružinov 32 % (16). V prípade karantény respektujú zákaz návštěv v FNsP Nové Zámky 38 % (19) a v FNsP Bratislava-Ružinov 40 % (20).

15. Zdravotný preukaz potvrdzujúci Váš zdravotný stav:

a) vlastníte, b) vlastníte a pravidelne sa kontroluje 1x za rok, c) nevlastníte, d) nevíte o tejto požiadavke, nutnosti, e) nechcete sa vyjadriť k tejto otázke.

Tab. č. 15 Vlastnictví zdravotního preukazu

Položka 26		A	B	C	D	E	n
FNsP Nové Zámky	Odpověď	7	24	10	0	9	50
	%	14	48	20	0	18	
FNsP Bratislava-Ružinov	Odpověď	16	8	14	8	4	50
	%	32	16	28	16	8	
N		23	32	24	8	13	100

Výsledky uvedenej položky nám potvrdili, že v FNsP Nové Zámky respondentky vlastnia zdravotný preukaz, ale o nevyhnutnosti pravidelnej kontroly zdravotného stavu sestry vie menej ako polovica respondentiek 48 % (24). V FNsP Bratislava-Ružinov zdravotný preukaz vlastní menej ako polovica respondentiek a o pravidelnej kontrole vedelo len 16 % (8) respondentiek.

16. V prípade, že hygienická kontrola zistila nedostatky na Vašom oddelení:

a) ste o nich ihneď oboznámená (kolektív), b) ste o nich ihneď oboznámená a ako kolektív ste poučení, ako ich odstrániť, c) nevíte výsledok hygienickej kontroly, d) vyvodzujú sa sankcie, e) ste o nich ihneď oboznámená a poučená, ako ich odstrániť, a následne vedenie kontroluje Váš postup v danej veci.

Tab. č. 16 Nedostatky na oddelení zistené hygienickou kontrolou

Položka 27		A	B	C	D	E	n
FNsP Nové Zámky	Odpoveď	12	20	0	0	18	50
	%	24	40	0	0	36	
FNsP Bratislava-Ružinov	Odpoveď	12	22	2	0	14	50
	%	24	44	4	0	28	
N		24	42	2	0	32	100

Odpovede na uvedenú položku nám potvrdili, že v prípade, ak hygienická kontrola zistí nedostatky na oddelení, respondentky sú o tom v oboch zdravotníckych zariadeniach ihneď oboznámené. Pozitívnym zistením je, že 40 % (20) respondentiek v FNsP Nové Zámky a 44 % (22) respondentiek v FNsP Bratislava-Ružinov sú s výsledkami ihneď oboznámené a poučené, ako ich aj odstrániť. 36 % (18) respondentiek v FNsP Nové Zámky a 28 % (14) v FNsP Bratislava-Ružinov je s výsledkami ihneď oboznámených aj poučených a vedenie následne kontroluje ich postup realizovaných opatrení so zameraním na prevenciu nozokomiálnych nákaz v danej veci.

17. Napíšte príznaky nozokomiálnych nákaz:

Na položku 28 odpovedalo 30 (60 %) sestier v FNsP Nové Zámky a 45 (90 %) sestier v FNsP Bratislava-Ružinov. Uvádzame doslovné znenie odpovedí sestier: FNsP Nové Zámky: zvýšená telesná teplota, slabosť, začervenanie, únava, zápal, hnačky; FNsP Bratislava-Ružinov: zvýšená telesná teplota, hnačky, sekundárne hojenie rán, slabosť, únava, hnačky, infekcia močových ciest.

Tab. č. 17 Odpoveď respondentiek na položku 28

Položka 17		Správna odpoveď	n
FNsP Nové Zámky	Odpoveď	30	30
	%	60	
FNsP Bratislava-Ružinov	Odpoveď	45	45
	%	90	
N		75	75

18. Chcete nám v tejto súvislosti k uvedenej problematike ešte niečo povedať?

Možnosť odpovedať na položku 29 využilo z 50 respondentiek v FNsP Nové Zámky 10 (20 %) a v FNsP Bratislava-Ružinov 12 (24 %).

Uvádzame doslovné vyjadrenia sester:

FNsP Nové Zámky: nedostatok personálu: 7, málo posteľného prádla: 5, nedostatok času na vlastnú ochranu a umývanie rúk. FNsP Bratislava-Ružinov: aktuálny nedostatok jednorázového mat.: 5, nedostatok personálu: 7, nedostatočná možnosť ochrany sester pred infekciami: 2, nedostatočná možnosť izolácie pacienta s multi-rezistentnými bakteriálnymi kmeňmi: 2.

Vyhodnotenie respondentskej vzorky

Pred vyhodnotením pracovných hypotéz priblížime charakteristiku respondentskej vzorky.

K uvedenému nám prislúchajú výsledky z odpovedí respondentiek na položky 1, 2, 3:

Položka 1: prieskumu sa zúčastnilo 100 % respondentiek. Najvýraznejšie bola zastúpená veková kategória od 25 do 34 rokov v oboch zdravotníckych zariadeniach.

Položka 2: viac ako polovica respondentiek (33) v FNsP Nové Zámky mala úroveň dosiahnutého vzdelania SZŠ + PŠŠ a polovica respondentiek (25) v FNsP Bratislava-Ružinov mala úroveň dosiahnutého vzdelania VOV, prebiehajúce VŠ štúdium a ukončené VŠ štúdium 1. stupňa.

Položka 3: väčšina respondentiek zúčastnených na prieskume v oboch zdravotníckych zariadeniach pracovala pri lôžku pacienta v rozpätí od 10 do 16 rokov. V FNsP Nové Zámky 44 % (22) a v FNsP Bratislava-Ružinov 32 % (16).

Dôležitým faktorom zvyšovania kvality ošetrovateľskej starostlivosti je zmena správania sa.

Zhrnutie

Prieskumu sa zúčastnilo 100 % respondentiek. V FNsP Nové Zámky respondentky zúčastnené na prieskume mali nižšiu úroveň najvyššie dosiahnutého vzdelania, ako mali respondentky v FNsP Bratislava-Ružinov. Ošetrovateľská profesia sestry je niečo, v čom sa sestra nemôže uspokojiť s tým, čo vie, ale je potrebné, aby sa vzdelávala stále viac. Problematika prevencie nozokomiálnych nákaz musí byť zdôrazňovaná ako významná súčasť celoživotného vzdelávania

u všetkých kategórií zdravotníckych pracovníkov. Sústavne vzdelávanie, obnovenie a udržiavanie získanej odbornej spôsobilosti musí byť v súlade s rozvojom odboru po celý čas výkonu povolania sestry.

Položka 4: pojem asepsa pozná v FNsP Nové Zámky 26 % respondentiek a v FNsP Bratislava-Ružinov 44 % respondentiek; **položka 5:** správnu odpoveď charakterizujúcu pojem nozokomiálna nákaza jednoznačne označili respondentky v FNsP Bratislava-Ružinov 100 % a odpoveď v FNsP Nové Zámky vedelo 52 % respondentiek; **položka 6:** po každom kontakte s pacientom si umýva ruky v FNsP Nové Zámky 58 % a v FNsP Bratislava-Ružinov 62 % respondentiek; **položka 7:** po každom kontakte s pacientom si umýva ruky v FNsP Nové Zámky 58 % a v FNsP Bratislava-Ružinov 62 % respondentiek, na umývanie rúk v FNsP Nové Zámky 40 % najčastejšie používa tekuté mydlo a v FNsP Bratislava-Ružinov 40 % najčastejšie používa dezinfekčné mydlo; **položka 8:** výsledky nám ukázali, že viac ako polovica respondentiek v oboch zdravotníckych zariadeniach si po umytí rúk utiera do jednorázového papierového uteráka v FNsP Nové Zámky 64 % a v FNsP Bratislava-Ružinov 60 %; **položka 9:** z celkového počtu respondentiek si šperky odkladá pred pracovnou zmenou (nemá ich počas práce) v FNsP Nové Zámky 48 % a v FNsP Bratislava-Ružinov 36 % respondentiek; **položka 10:** pri manipulácii so sterilnými chirurgickými nástrojmi používa sterilný ochranný pracovný odev podľa okolností v FNsP Nové Zámky 26 % a v FNsP Bratislava-Ružinov 24 % respondentiek; **položka 12:** z uvedených odpovedí sme zistili, že použitý jednorázový materiál v oboch zdravotníckych zariadeniach sa uskladňuje v špecifických nádobách a odvoz zabezpečuje pomocný personál do kontajnera na to určeného v FNsP Nové Zámky 54 % a v FNsP Bratislava-Ružinov 84 %; **položka 24:** personálne vybavenie zdravotníckych zariadení nedovoľuje, aby sestry pri každom prechladnutí zostali v domácom ošetrovaní. V prípade prechladnutia respondentky chodia do práce, ale používajú počas práce sterilnú masku v FNsP Nové Zámky 56 % a v FNsP Bratislava-Ružinov 58 %; **položka 14:** v prípade karanténnych oddelení respektujú hygienicko-epidemiologické opatrenia a upozorňujú návštevy na používanie návlekov, uplatňujú zákaz návštev na oddelení v FNsP

Nové Zámky 84 % a v FNsP Bratislava-Ružinov 72 %; **položka 15:** zdravotný preukaz vlastní a o nevyhnutnosti pravidelnej kontroly zdravotného stavu sestry vie v FNsP Nové Zámky 48 % respondentiek a v FNsP Bratislava-Ružinov 16 % respondentiek; **položka 16:** o výsledkoch hygienickej kontroly je oboznámených 100 % respondentiek v FNsP Nové Zámky a 98 % v FNsP Bratislava-Ružinov. Respondentky sú poučené o tom, ako nedostatky odstrániť 40 % v FNsP Nové Zámky a v 44 % v FNsP Bratislava-Ružinov; **položka 17:** z celkového počtu respondentiek odpovedalo a správne uviedlo príznaky nozokomiálnych nákaz v FNsP Nové Zámky a v FNsP Bratislava-Ružinov 90 % respondentiek; **položka 18:** respondentky uviedli svoje pripomienky k personálnemu, materiálnemu a technickému zabezpečeniu oddelenia. Najčastejšie uviedli v FNsP Nové Zámky nedostatok personálu a nedostatok posteľného prádla a v FNsP Bratislava-Ružinov nedostatok personálu a nedostatok jednorázového materiálu.

Odporúčania pre prax:

- sústavné vzdelávanie sestier a lekárov v oblasti prevencie nozokomiálnych nákaz;
- poznať príslušné právne predpisy, legislatívne normy, zákony, vyhlášky, ktoré upravujú povinnosti zdravotníckeho personálu (nariadenie vlády SR č. 331/2006 Z. z.);
- sledovať parametre infekčných komplikácií na jednotlivých pracoviskách a navzájom ich porovnávať;
- výskyt nemocničných infekcií musí byť účinne kontrolovaný dodržiavaním štandardných postupov v hygienickom režime o ošetrovateľskej starostlivosti;
- zdravotnícki pracovníci musia rešpektovať platné legislatívne normy a nariadenia vrátane zákona o verejnom zdravotníctve a nariadenia vlády SR č. 331/2006 Z. z.;
- hygienický režim oddelenia musí byť prísny a pravidelný, zachovanie aseptických postupov pri akejkoľvek činnosti s pacientom;
- dôležitý je výcvik personálu v použití aseptických postupov, ochranných pomôcok, jeho doškoľovanie;
- dodržiavanie štandardných ošetrovateľských i liečebných postupov a ich praktický nácvik;
- len dobrá organizácia práce, dostatočné

priestorové vybavenie, primeraný počet personálu, kvalitné prístrojové vybavenie, bezchybné zabezpečenie všetkých pomocných služieb môžu pre túto činnosť vytvoriť podmienky v zmysle preventívnych opatrení NN;

- zlepšenie a modernizácia metód prevencie NN v zdravotníckom zariadení vyžaduje istú investíciu. Výsledkom je mnohonásobne vyšší zisk v podobe ušetrených financií a predovšetkým ochrana zdravia a života pacienta, o ktorého nám ide v prvom rade;
- prevencia NN môže byť efektívna len vtedy, keď sú na to vytvorené podmienky;
- zvýšené množstvo práce pre ošetrojúci personál vedie k oslabeniu pozornosti venovanej základným preventívnym opatreniam, vrátane hygieny rúk. Možnou príčinou nepomeru zdravotná sestra/pacient však môže byť nielen zvýšené množstvo práce personálu v dôsledku nedostatku pracovníkov, ale aj prekročenie maximálnej kapacity oddelenia nadmerným množstvom prijatých pacientov.

Odporúčanie pre organizácie:

- vytvoriť systém doškoľovania pre všetkých zdravotníckych pracovníkov;
- zabezpečiť semináre pre sestry zamerané na dodržiavanie zásad prevencie NN;
- pri zavádzaní úsporných opatrení sa často začína šetriť hlavne na hygienickej prevencii, takéto opatrenia sa v nemocniciach môžu odraziť na zvýšenom výskyte nozokomiálnych nákaz;
- nutné sú neustále kontroly dodržiavania zásad v zdravotníckych zariadeniach, kontrolné stery z miestností, nástrojov i rúk personálu, biologické a fyzikálne testy sterilizačných zariadení;
- zdravotnícki pracovníci nie sú dostatočne motivovaní, chýbajú modelové príklady, majú pocit, že umývanie rúk nie je prioritou na oddelení či v nemocnici;
- ak očakávame úspech pri presadzovaní správnych postupov pri hygiene rúk, musíme používať moderné postupy nielen pri jej vykonávaní, ale aj pri edukácii v danej problematike. Patrí k nim nielen bežné prednášanie, ale najmä názorná ukážka a precvičovanie;
- vývoj metód asepsy a antisepsy doma i vo

svete rýchlo napreduje. Trend jednoznačne smeruje k používaniu jednorázových masiek plášťov, rúšok, na ústa a na operačné pole.

Jednorázový šicí materiál, incízne fólie a operačné nástroje sa postupne udomácňujú napriek zdanlivo vyššej cene.

Je potrebné ovplyvňovať personálne podmienky v procese predgraduálnej prípravy sestier zameranej na prevenciu exogénnych nozokomiálnych nákaz, pretože ak nezabezpečíme kvalitné vzdelanie a výchovu v tejto problematike, tak materiálno-technické a organizačné podmienky nemôžu byť úspešné. Nemohli by viesť k minimalizácii nozokomiálnych nákaz, ak by sa uplatňovali samostatne. Navrhnuté odporúčania o aseptických postupoch a overovať ich plnenie. Usporiadať školenia pre zamestnancov nemocnice. Sestra musí poznať pramene a spôsoby prenosu mikroorganizmov. Technika rôznych diagnostických a terapeutických úkonov, rôznych liečebných procedúr, postupov a taktiež „stav“ personálu všetkých stupňov sa musí skúmať, kontrolovať a vylepšovať v žiadanom smere.

ZÁVER

Na vznik a existenciu nozokomiálnych nákaz nemožno jednoducho pozerat iba ako na problém, ktorý súvisí len s diagnostikou a terapiou, zásadami sterilizačnej techniky a dezinfekcie. Do úvahy treba brať celé prostredie ako celok, počítajúc do toho nielen pacienta, personál, ale aj zariadenie a používaný materiál. V nemalej miere prichádza do úvahy aj sociálne prostredie, z ktorého pacient prichádza a prináša so sebou

kolonizované mikroorganizmy. Predmetom nášho prieskumu bolo zistiť úroveň dodržiavania hygienicko-epidemiologických opatrení v zmysle prevencie nozokomiálnych nákaz v sekundárnej zdravotnej starostlivosti na lôžkových oddeleniach FNsP Nové Zámky a FNsP Bratislava-Ružinov. Zistiť ako sestry postupujú pri manipulácii so sterilným materiálom, ako manipulujú s použitým prádlom a aká je spokojnosť sestier so zásobovaním pracovísk sterilným materiálom. Neznalosť či ignorácia metód prevencie NN môže viesť k závažnému ohrozeniu zdravia a života pacienta, predĺženiu doby hospitalizácie a výraznému zvýšeniu nákladov na liečbu. Prísne dodržiavanie preventívnych opatrení je povinnosťou všetkých zložiek zdravotníckeho personálu. Pacienti prichádzajú do zdravotníckeho zariadenia s dôverou v zdravotníkov a ich schopnosti. Je našou povinnosťou konať tak, aby sme neohrozili ich životy a zdravie. Prevencia má jednoznačne nezastupiteľné miesto v zdravotníckych systémoch a tvorí určitú izolačnú vrstvu na ramenách celej spoločnosti. Keďže sa neustále vyvíja podobne ako samotná ľudská rasa, je ešte potrebné mnoho námahy na jej ďalšie zdokonaľovanie. Je dôležité, aby sa nemocničné nákazy sledovali, lebo ohrozujú zdravie a životy pacientov, predlžujú dĺžku hospitalizácie a zvyšujú náklady na liečbu. Eliminovať ich celkom nemožno, ale je možné im predchádzať, napríklad umývaním rúk po každom vyšetrení pacienta a ich utieraním do jednorázového materiálu. Pred vyšetrením pacienta s oslabenou imunitou by si mal zdravotník ruky nielen umyť, ale i dezinfikovať.

Ivica Gulášová
ivica.gulasova@post.sk